

**"Polacy to wspinały naród, potrafiący jednoczyć się
w obronie wolności"**

*Premier Beata Szydło podczas uroczystości
upamiętniającej 40 rocznicę powstania Komitetu
Obrony Robotników, Warszawa 2016r.*

**Program merytoryczny konkursu tematycznego
dla uczniów dotychczasowych gimnazjów oraz klas dotychczasowych
gimnazjów prowadzonych w szkołach innego typu województwa
mazowieckiego w roku szkolnym 2017/2018**

„ Protesty Czerwca 1976 r. – drogą do wolności”

Szanowni Państwo!

Drodzy uczniowie, nauczyciele i rodzice

Przedstawiamy niżej program konkursu tematycznego, skierowany do Was wszystkich, uczniów i uczennic gimnazjów w województwie mazowieckim. Konkurs dotyczy wystąpień robotniczych w czerwcu 1976 r. Czerwiec '76 to fala strajków i demonstracji ulicznych, jakie miały miejsce 25 czerwca 1976 r. Objęły one około 70–80 tys. osób w co najmniej 90 zakładach pracy na terenie 24 województw.

24 czerwca 1976 r. premier Piotr Jaroszewicz w czasie posiedzenia Sejmu niespodziewanie zapowiedział „konsultacje w sprawie reformy struktury cen”, co oznaczało po prostu drastyczne podwyżki cen żywności. Były one tak wysokie, że następnego dnia doszło do strajków i demonstracji, przede wszystkim w Radomiu, Ursusie i Płocku. W Radomiu doszło do spalenia Komitetu Wojewódzkiego PZPR i gwałtownych walk ulicznych z ZOMO, w Ursusie - blokowania linii kolejowej, a w Płocku - do pochodów i demonstracji, zakończonych pacyfikacją protestujących przez ZOMO. Tzw. – według komunistycznej propagandy - „przerwy w pracy” nie ograniczyły się do jednego regionu kraju, ale objęły wiele województw. Z powodu aresztowań i represji wobec uczestników protestów we wrześniu 1976 r. powstał Komitet Obrony Robotników, który miał pomagać represjonowanym. Nacisk na władze w celu ogłoszenia amnestii i uwolnienia skazanych wywierał też Episkopat Polski.

W czerwcu 1976 roku robotnicy Ursusa, Radomia i Płocka wystąpili w obronie godności i materialnego bytu ludzi pracy. Władza komunistyczna spacyfikowała protestujące załogi, ale wydarzenia tamtych dni stały się podwaliną dla działalności zorganizowanej opozycji demokratycznej, która w 1980 r. włączyła się w tworzenie „Solidarności” i w dalszej

kolejności – proces odzyskiwania przez Polskę niepodległości. Czerwiec 1976 r. jest – obok protestów w 1956, 1968, 1970, 1980 oraz w czasie stanu wojennego – jednym z najważniejszych wydarzeń w czasach PRL-u.

Nauka bierze się ze zwykłej ciekawości - „dzisiaj myśląc o tamtych czerwcowych dniach, możemy także powiedzieć: Polacy to niezłomny, wspaniały naród. Zawsze w obliczu niesprawiedliwości i niegodziwości potrafiący się jednoczyć. Potrafiący iść ramię w ramię w obronie tych najważniejszych i najdroższych sercu wartości: wolności, godności, poszanowania praw człowieka i suwerenności naszego państwa Rzeczypospolitej Polskiej” – *powiedziała premier Beata Szydło podczas uroczystości z okazji 40 rocznicy powstania Komitetu Obrony Robotników (26.06.2016 r. Warszawa).*

Drodzy uczniowie, uczestnicy konkursu

Celem naszego konkursu jest popularyzacja wiedzy o najnowszej historii Polski oraz kształtowanie świadomości i postaw patriotycznych młodego pokolenia. Udział w konkursie stanowi wspaniałą okazję do sprawdzenia swojej wiedzy i umiejętności. Pragniemy przybliżyć wspomnienie zupełnie niedawnych wydarzeń oraz przybliżyć wartości narodowe, społeczno – religijne Polaków. Należy pamiętać, że to prezydent Lech Kaczyński rozpoczął przypominanie o Czerwcu 1976 roku, a my je dziś kontynuujemy.

Charakter konkursu określamy jako tematyczny, dotyczący najnowszej historii, ograniczając go w zasadzie do protestów robotniczych, lecz z racji tematyki i chronologii nie możemy uniknąć odniesień do współczesności. Chcemy również zwrócić uwagę, że ogląd wydarzeń współczesnych oraz tych z niedalekiej przeszłości istnieje jeszcze w pamięci żyjących Polaków. Ogromna siła serc i sumień Polaków zapoczątkowała drogę do wolności.

O ile na etapie szkolnym przeciętnie uzdolnionym uczestnikom konkursu powinna wystarczyć zachęta do udziału w nim i praca samodzielna, by uzyskać pożądany efekt, o tyle na dalszych etapach zachęcamy rodziców (opiekunów) i nauczycieli do pomocy uczniom w przyswojeniu wymaganego materiału, a przede wszystkim w jego zrozumieniu. Podana literatura przedmiotu została dostosowana do tematyki i stopnia trudności każdego z etapów konkursu.

Etap szkolny wymagać będzie wiedzy w zakresie dziejów najnowszych Polski w uzupełnieniu o podane lektury. W szczególności będzie potrzebna wiedza dotycząca protestów robotniczych – czerwiec 1976 r., wiedza o historii politycznej Polski w tym okresie, historii życia codziennego, życia społecznego, religijnego i społecznych buntów oraz kształtowania się opozycji politycznej.

Literatura dla uczniów

Etap szkolny

1. Dowolne atlasy do historii.*
2. *Polska XX wieku 1914-2003*, Warszawa 2004 (seria *Polska. Dzieje cywilizacji i narodu*).*
3. Alicja Dybkowska, Małgorzata Żaryn, Jan Żaryn, *Polskie dzieje od czasów najdawniejszych do współczesności*, Warszawa 2007, wyd. 7*
4. Adam Dziurok i inni, *Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski 1918-1989*,

Warszawa 2010*.

5. Andrzej Paczkowski, *Pół wieku dziejów Polski: 1939-1989*, Warszawa 2005*.

6. *Kronika PRL 1944-1989*, Warszawa 2015.

7. *Teki edukacyjne IPN. Czerwiec 1976 - krok ku wolności. Materiały dla ucznia*, Warszawa 2002, [wersja elektroniczna dostępna na stronie internetowej Instytutu Pamięci Narodowej].

8. Przemysław Ochnia, *Radomski czerwiec '76, Lublin-Radom 2013* [komiks wydany przez IPN].

9. Bogdan Snoch, Roman Tusiewicz, *Szkolny słownik historii Polski 1918-1989*, Warszawa 2000 [pomocniczo]*

* Pozycje do wyboru, z treści obowiązują fragmenty dotyczące powojennej historii Polski, a w szczególności lat 70-tych XX wieku (dekada Edwarda Gierka).

Etap rejonowy dotyczyć będzie w dużej mierze historii Polski końca lat siedemdziesiątych, biografii bohaterów tamtych dni, kontekstów polityczno – społecznych i gospodarczych, strajków i demonstracji ulicznych, jakie miały miejsce 25 czerwca 1976 r. oraz kulisów powstania Komitetu Obrony Robotników.

Literatura przedmiotu dla etapu rejonowego

Obowiązuje literatura przedmiotu dla poprzedniego etapu oraz:

1. Dowolne podręczniki i atlasy do historii dla liceum.

2. Paweł Sasanka, *Czerwiec '76. Refleksje wokół rocznicy*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej“, nr 4/2011.

3. Jerzy Eisler (oprac.), *Czerwiec 1976 w materiałach archiwalnych*, wyd. IPN, Warszawa 2001 (obowiązuje – *Wstęp*).

4. *Czerwiec 1976. Radom, Ursus, Płock*, oprac. Paweł Sasanka i Sławomir Stępień. Warszawa 2006.

5. Jacek Pawłowicz, Paweł Sasanka, *Czerwiec 1976 w Płocku i województwie płockim*, Toruń 2003.

6. Szczepan Kowalik, Szczepan Sakowicz, *Ksiądz Roman Kotlarz. Życie i działalność 1928-1976*, Radom 2000 lub Arkadiusz Kutkowski, *Ksiądz Roman Kotlarz (1928 – 1976)*, wyd. IPN, Warszawa 2016.

7. *Encyklopedia Solidarności. Opozycja w PRL 1976-1989*, t. 1. Warszawa 2010.

8. „Niezależna Gazeta Polska-Czerwiec 1976. Robotnicza rewolta”, Dodatek z 7 lipca 2006, Publikacja Instytutu Pamięci Narodowej [dostęp na stronie: <http://pamiec.pl/pa/biblioteka-cyfrowa/dodatki-do-prasy/9682,Czerwiec-03976-Robotnicza-rewolta.html>]

Etap wojewódzki będzie dotyczył przede wszystkim genezy – przebiegu i konsekwencji czerwca 1976 r., przyczyn kryzysu polityczno - gospodarczego PRL – u, walk ulicznych, tła historycznego Polski E. Gierka, zarysu dziejów politycznych Polski objętych programem konkursu, opozycji politycznej w czasach PRL – u oraz roli Kościoła Katolickiego wobec opozycji politycznej w Polsce.

Literatura przedmiotu dla etapu wojewódzkiego

Obowiązuje literatura przedmiotu dla poprzednich etapów oraz:

1. Wojciech Roszkowski, *Najnowsza historia Polski 1914-2011*, tom 5, Warszawa 2011.
2. Paweł Sasanka, Robert Spalek (red.), *Czerwiec 1976. Spory i refleksje po 25 latach*, wyd. IPN, Warszawa 2011.
3. *Czerwiec 1976. Zaczęło się w „Walterze”*. Katalog wystawy, wyd. IPN, Radom 2011.
4. Paweł Sasanka, *Czerwiec 1976. Geneza – przebieg - konsekwencje*, Warszawa 2006.
5. Andrzej Friszke, *Polska Gierka*, Warszawa 1995.
6. Dudek Antoni, Marszałkowski Tomasz, *Walki uliczne w PRL 1956-1989*, Kraków 1990.
7. Jerzy Eisler, *„Polskie miesiące” czyli kryzys(y) w PRL*, Warszawa 2008.
8. Strona internetowa: *Czerwiec '76. Radom – Ursus – Płock*.
9. Film dokumentalny *Radom. Miasto z wyrokiem* (dostępny w internecie)